

متن پرسش

بسم الله الرحمن الرحيم با سلام و احترام خدمت استاد گرامی: پیشاپیش از طولانی شدن متن پرسش پوزش می طلبم (قبلش هم یک جستجوی اجمالی در سایت انجام دادم) بنده دانشجوی رشته ی فلسفه هستم. طی گفتگویی با یکی از بزرگواران، این نتیجه رسیدیم که بدون سیر مطالعاتی نمی توان به جایی رسید. لذا تصمیم بر این شد که یک سیر مطالعاتی تدوین شود که هم خودمان از آن بهره ببریم و هم مبنایی برای توصیه و کمک به دیگران باشد، البته در حد اشتراکات. لطفا در این زمینه راهنمایی بفرمایید. مقصود این است که مسائل کلامی (پنج اصل اعتقادی به همراه زیر مجموعه های آن ها) با پشتوانه های فلسفی و حکمی - خاصه حکمت صدرایی - دنبال شود. حکمت صدرایی هم با رویکرد وحدت شخصی وجود مد نظر است. اما چون خود صدرا مسائل را قدم به قدم مطرح می کند، شاید مناسب باشد که ما هم با ملاصدرا پیش برویم و قدم به قدم به رویکرد نهایی برسیم و بعد از آن به استخراج لوازم فلسفی آن رویکرد بپردازیم. لطفا بفرمایید: ۱. آیا نقطه ی شروع، آثار معاصران باشد و با دست مایه ی یافته های معاصران به سراغ متقدمان برویم یا مستقیما به سراغ متقدمان برویم؟ اگر شروع از معاصرین را تأیید می کنید، آیا این شیوه را تأیید می کنید؟ دسته بندی موضوعات کلامی + استفاده از آثار یک متفکر معاصر به عنوان محور مطالعات، پیرامون موضوعات معین شده + استفاده از آثار چند متفکر معاصر در حاشیه ی متفکر محوری ۲. آیا مطالعه ی حکمت های مشاء و اشراق و آثار کلامی را ضروری می دانید، یا برای آن مقصود، حکمت متعالیه کافی است؟ اگر مطالعه ی آن ها را ضروری می دانید، لطفا بفرمایید مطالعه ی چه آثاری در این حوزه ها را پیشنهاد می کنید؟ در صورت امکان با حفظ ترتیب آموزشی نام ببرید. (آثار صدرا در سوال بعدی آمده است) ۳. آیا طرح قدم به قدم با ملاصدرا را تأیید می کنید؟ توضیح اینکه اگر دغدغه ی فکری نقطه ی شروع بنده، وحدت شخصی وجود باشد و سپس لوازم فلسفی این رویکرد دنبال شود (مثل تحول مفاهیم حرکت، حدوث زمانی و ذاتی و امثال آن در نگاه صدرایی) نتیجه ای به دست می آید و یا جز بافتن و خلط مباحث نتیجه ای عاید نمی شود؟ با توجه به اینکه هنوز دیدگاه های مشائی و دیدگاه های متوسط صدرایی و ضعف ها و قوت های آن به صورت دقیق (نه اجمالی) برای بنده روشن نشده است. ۴. براساس مثبت یا منفی بودن پاسخ پرسش قبل (طرح قدم به قدم یا تمرکز روی وحدت شخصی و آثار متناسب با آن) بفرمایید که چه ترتیبی را برای مطالعه ی آثار صدرا پیشنهاد می کنید؟ ۵. آیا با توجه به آن مقصود، آشنایی با آثار متکلمان و فلاسفه غربی را ضروری می دانید؟ چه آثاری برای این امر پیشنهاد می کنید؟ ۵. یکی از دغدغه ها برای بنده ارتباط با قرآن و روایات همزمان با مباحث حکمی

بوده است. لطفا بفرمایید مطالعه قرآن و روایات به چه صورت باشد؟ آیا تفسیر و روایت موضوعی را پیشنهاد می کنید یا ترتیبی را؟ آیا تفسیر و روایت ترتیبی موجب پراکندگی ذهن و عدم انسجام نمی شود؟ خداوند پیوسته به شما جزای خیر عطا کند.

متن پاسخ

باسمه تعالی: سلام علیکم: بنده در تجربه‌ی خود به این نتیجه رسیده‌ام که اگر مقدمات رجوع به حکمت متعالیه را تنظیم کنم کار جهت رجوع به فهم صدرایی اسفار هموار خواهد شد و در این رابطه کتاب‌های «ده نکته در معرفت نفس» و «از برهان تا عرفان» و «معاد» همراه با شرح صوتی آن‌ها تنظیم شد. بعد از آن فکر می‌کنم کسی «بدایة‌الحکمه» و «نهایة‌الحکمه» را خوب بخواند به خوبی بتواند با اسفار جلو رود.

به نظر می‌رسد اسفار کافی باشد و اگر کسی مایل باشد مطالب را عمیق‌تر بشناسد، اشارات شیخ الرئیس خوب است.

بعد از درک حضوری درست «حکمت متعالیه» لازم است فلسفه‌ی غرب فهمیده شود به خصوص فلسفه‌ی دکارت و کانت و هگل و هایدگر.

در حین درک عمیق حکمت متعالیه، تفسیر المیزان، راه گشوده‌ای است به سوی تفسیر قرآن به نور روایات. موفق باشید